مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

ډاکترمحب زغم ۲۰۲۳/۰۳/۱۷

دقیقه ژبه

لومړی برخه

د لیکوال سبک او د ژبې ظرفیت

د شرقي او غربي متنونو تر منځ یو عمده توپیر د ژبې په دقت کې دی. البته له شرقه منظور زمور د سیمې هېوادونه دي، نه ټول ختیځ ځکه جاپان، چین، جنوبي کوریا او ځینې نور شرقي هېوادونه د پرمختګ په لحاظ اوس په غربي نړۍ کې حسابېږي.

ګومان کوم د ژبې دقت به په دوو عمده عواملو پورې اړه لري: لیکوال او د ژبې ظرفیت.

زمور د ټولنو ځینې لیکوال معمولاً قاطع حکمونو او یو اړخیزو قضاوتونو ته تمایل لري او دغه شی د دوی پر سبک اثر کوي. دا عیب زمور په ټولنه کې نسبتاً عام دی، مور او تاسي روزانه په بحثونو کې اورو چې فرضاً د افغانستان نوي فیصده دولتي چارواکي په فساد ککړ دي، له ښځو سره تاوتریخوالی خورا زیات شوی دی، د هوا د ککړتیا یوازینی علت زاړه موټرونه دي ... زمور کارپوهان معمولاً د خپلو دغو خبرو لپاره سند نه لري. د اداري فساد د فیصدۍ اندازه په سروې ګانو او احصاییو معلومېدای شي؛ خو ګومان کوم داسې عمومي سروې به نه وي شوې. «خورا زیات» مبهم صفت دی او دقیق معلومات نه شي راکولای. د هوا ککړتیا ګڼ علتونه لري او زاړه موټرونه یې یوازې یو علت دی، نه یوازینی علت. د وینا همدغه طرز زمور لیکنو ته هم لاره کړې ده؛ خو غربي لیکوال بیا معمولاً خبرې په احتیاط سره کوي او اکثراً د قاطع حکم پر ځای احتمال یادوي.

مثلاً د محرقې یا لویې تبې په اړه، ممکن زمور ډاکتر ولیکي: «په لویه تبه کې د ناروغ د بدن حرارت ۴۲ درجو ته لوړېږي»؛ خو غربي لیکوال به وایي: «په محرقه کې ممکن د ناروغ تبه ۴۲ درجو ته ورسېږي».

یا مثلاً زمور لیکوال به لیکي : «په پښتو کلاسیکو ادبیاتو کې د پاراډاکس بېلګې نشته.» خو غربي څېړونکی به همدا مطلب داسې بیان کړي: «ما په معلومو پښتو کلاسیکو ادبیاتو کې د پاراډاکس بېلګې نه دي موندلې».

پلار مې وایي د کلي په یوه مجلس کې یو چا بې ځایه خبره وکړه، مشر ورور یې په غوسه ورته وویل: «غُل مه خوره.» ده ورغبرګه کړه: «خورم یې خورم یې.» ورور یې وویل: «چې خوري یې نو ویې خوره.» ده بېرته وویل: «نه یې خورم.» مور په اکثرو چارو کې سرتمبه او سرزوري یو او یوازې خپله منو، د بل منل راته خورا سخت دي. دغه عیب مو هم په لیکنو کې ځان راڅرګندوي او قاطع حکمونو ته مو لمسوي چې ورسره د ژبې دقت کمزورى کېږي.

استاد محمد صدیق روهي چې «د ښوونې او روزنې عمده اصطلاحات» د اثر په کښلو کې د مېرمن ساهري شریف لارښود استاد و، د کتاب په سریزه کې وایي: «محترمه ساهره د ضرورت په اندازه په انګریزي ژبه پوهېږي، له انګریزي قاموسونو او

ځینو نورو منابعو څخه استفاده کولای شي، د ښوونې او روزنې په باره کې یې کافي مطالعه کړې ده او له دې امله په خپله تخصصي څانګه کې پرابلم نه لري».

په دې پراګراف کې استاد روهي د مناسبو صفتونو او قیدونو د استعمال او د غیرضروري هغو د نه استعمال په وسیله خپل بیان دقیق کړی دی. دی مبالغه نه کوي او نه وایي چې مېرمن ساهره په انګریزي ډېره ښه پوهېږي؛ بلکې وایي «د ضرورت په اندازه» پوهېږي. دا ادعا هم نه کوي چې شاګرده یې له ټولو منابعو څخه پوره پوره استفاده کولای شي؛ بلکې احتیاط کوي او وایي چې له ځینو نورو منابعو څخه استفاده کولای شي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

شخصي عواطف او احساسات بل عامل دی چې د بیان دقت ته زیان رسوي. استاد روهي د مېرمن ساهرې د پلار شاګرد و او ګومان کوم چې څه نوره خپلوي به هم سره لري، که د استاد روهي پر ځای بل څوک وای ممکن ساهره شریف به یې دېره ستاینلي وای او مبالغې ته به یې لاره خلاصه کړې وای؛ خو ده خپلو عواطفو ته اجازه نه ده ورکړې چې لیکنې ته یې لاره وکړي.
د همدې سریزې په پای کې استاد محمد صدیق روهي وایي: «محترمه ساهره کریمي (اوس ساهره شریف. د مقالې لیکوال) د دغې علمي تحقیقي پروژې په بشپړولو سره ثابته کړه چې په خپله ساحه کې اکاډمیک کارونه پر مخ بیولي شي. زه د لارښود استاد په توګه د دې کار او زیار مثبت ارزیابي کوم او محترمه ساهره کریمي د معاون محقق رتبې ته د ترفیع مستحقه بولم.»
خو د کابل پوهنتون د ښوونې او روزنې د پوهنځي استاد پوهنوال محمد نادر شاه نیکیار په خپل تقریظ کې داسې لیکلي دي:
«... ما دغه اثر (د ښوونې او روزنې عمده اصطلاحات) په دېر غور او دقت سره ولوست ... په لنډ ډول ویلای شم چې محترمې ساهرې کریمي په دې ساحه کې یو دېر مهم او ګټور علمي او اکاډمیک کار تر سره کړی... »
د استاد حبیب الله تړې په «پښتانه» کتاب کې هم سړی له همداسې دقیق نثر سره مخ کېږي چې له مبالغې، بې ځایه ټینګار، قاطع حکمونو او نورو عیبونو پاک ښکاري.
د ژبې ظرفیت بل عامل دی چې د متن پر دقت اثر کوي. صفتونه او قیدونه د ژبې په دقت کې اساسي رول لري؛ خو شرط دا دی چې په مناسب ځای کې استعمال شي او له بې ځایه کارولو یې ډډه وشي. په پښتو کې سړی معمولاً د دې دوو توکو له کمی سره مخ کېږي. مور د یوه شي د مقدار یا اندازې لپاره اکثراً مبهم صفتونه (هېڅ، خورا لږ، لږ، زیات، بیخي زیات) استعمالوو. دغه صفتونه چندانې د علمي او دقیق متن په درد نه لګېږي. په علمي متن کې که وایو چې په افغانستان کې د اوبو کچه ټیټه شوې ده، باید اندازه یې د امکان تر بریده دقیقه وښییو چې فرضاً د لس کاله پخوا په نسبت اوبه نیم متر کښته شوې دي او یا دغه اندازه په فیصدي وښییو مثلاً د اوبو کچه پنځه فیصده ټیټه شوې ده.
د ډېښو د تکرر یا فریکونسی د ښودولو لپاره په پښتو کې مناسب قیدونه په اسانه نه شو موندلای ؛ خو په انګلیسي کې ګڼ قیدونه شته چې هر یو یې د ډېښو تقریباً معینه فیصدي ښیي. زه چې کله کله طبي متن ژباړم، حیرانېږم چې مناسب قید ورته له
کومه کړم، مجبورېږم د عربي (ندرتاً، بعضاً، معمولاً، غالباً، اکثراً، عموماً، عمدتاً) وکاروم؛ خو دا قیدونه هم د انګلیسي د ټولو قیدونو (seldom, sometimes, mainly, often, occasionally, usually, always, generally ...) ځواب نه شي ویلای، له بلې خوا مور داسې اجماع نه لرو چې فرضاً «غالباً» یعنې څو فیصده؟ یا د «معمولاً» او «عموماً» ترمنځ توپیر څه دی؟ یا دا چې «عمدتاً» زیاته اندازه ښیي که «اکثراً»؟ نو که غواړو چې ژبه مو د علمي لیکنو د لیکولو جوګه شي، باید چې د قیدونو په اړه غور وکړو. د قیدونو په اړه زمور د ژبې بله ستونزه دا ده چې د حالت یا څرنګوالي قیدونه مو معمولاً یوه کلمه نه وي؛ بلکې د درېو کلمو ترکیب وي، مثلاً: په دقیق ډول، په مناسبه توګه، په بې ساري شکل، په ښکلي بڼه ، په دقت سره، په تېزۍ سره، ... که په متن کې دېرو قیدونو ته اړتیا وي، دا ډول ترکیبي قیدونه د نثر ښکلا ته تاوان رسوي. زما په فکر بهتره په داسې موردونو کې یا خو د قیدونو عربي بڼه ولیکو، مثلاً:
«په دقیق ډول» ویلای شم چې دا کار د طالبانو دی. = دقیقاً ویل شم چې دا کار د طالبانو دی.
«د بېلګې په توګه»: صابون، شامپو، پوډر ... = مثلاً: صابون، شامپو، پوډر
یا دا چې د قید پر ځای صفت وکاروو، مثلاً:
دانش خپرندویه ټولنه کتابونه په دقت سره، په مسلکي توګه او په ښکلي بڼه چاپوي.
=دانش خپرندویه ټولنه کتابونه دقیق، مسلکي او ښکلي چاپوي.
د ښوونځیو او پوهنتونونو د کتابونو لپاره لا دقیقه ژبه په کار ده، په تېره بیا که د ښوونځیو شاګردانو ته معلومات په دقیقه ژبه ونه لیکو، له هغوی څخه به لاره ورکه شي. اکثرو شاګردانو ته هغه څه چې په مکتب یا احیاناً په پوهنتون کې ورښودل کېږي، د کاڼي کرښې ښکاري؛ نو باید څه چې ورته لیکل کېږي، تر وسې پورې دقیق وي. دقیقه ژبه سربېره پر دې چې شاګردانو ته سم معلومات رسوي، دوی هم له دقیق بیان سره روږدي کوي او دوی چې لویان شي، بیا به له خپلو خبرو سره احتیاط کوي او زمور د نسل د اکثرو وګړو په شان به هوایي خبرې نه کوي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ